

УДК 32:001

Шевчук Дмитро

ДО ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ «ДРУГА» У СФЕРІ ПОЛІТИКИ

Тези присвячені проблемі визначення феномену політичної дружби. Автор аналізує концепцію дружби Х. Арендт, Ф. Федьє. Крім того, розглядається проблема співвідношення «політичного друга» із «Іншим» у контексті сучасної філософії.

Ключові слова: *дружба, політика, голос друга, Інший.*

Shevchuk D. To the problem of identification of the «friend» in political sphere

Thesis deals with a problem of definition the political friendship. Author analyzes the concept of friendship presented in works of H. Arendt, F Fédier. Also the problem of correlation between «political friend» and «Other» in modern philosophy is comprehended.

Key words: *friendship, politics, voice of a friend, Other.*

Шевчук Д. К проблеме идентификации «друга» в сфере политики

Тезисы посвящены проблеме определения политической дружбы. Автор анализирует концепции дружбы Х. Арендт, Ф. Федьє. Кроме того, рассматривается проблема соотношения «политического друга» с «Другим» в контексте современной философии.

Ключевые слова: *дружба, политика, голос друга, Другой.*

Виходячи з концепції політичного, що спирається на відношення «друг-ворог», можемо окреслити політичний світ як світ співбуття із другом. Це співбуття закладає онтологічні передумови творення політичної спільноти. Разом з тим перед нами постає необхідність пояснення самого феномена дружби в аспекті його соціально-політичного значення, а також окреслення постації друга, приймаючи до уваги те, наскільки воно корелюється із окресленням Іншого загалом.

Дружба в її соціальному вимірі є скріпленням солідарності. Вона стає онтологічною передумовою для інших типів спільнотних зв'язків. У цьому сенсі можемо визначати дружбу як універсально політичного світу. В дружбі людина реалізує свою свободу: «Свобода не може не створювати дружби. Дружба – це еманация досягнутої людиною високої свободи» [2, с. 27]. Свобода народжується із дистанції між учасниками дружби. Ця дистанція – це простір *між*, який заповнений відкритими (а не напередвизначеними) смислами. У цьому просторі відбувається взаємна інтерпретація феноменів (у нашому випадку феноменів, що пов'язані зі спільнотним, політичним буттям).

Екзистенційним підґрунтям дружби можна вважати людяність. Крім того, це людяність не в її «органічній» формі, але у формі «культурній», певним чином обробленій. Згідно з Х. Арендт, така «культурна» людяність передбачає безкорисливість та відкритість, співпереживання радості з іншим. Услід за Г. Лессінгом, Х. Арендт протиславляє братерство і дружбу. Братерська прихильність виникає із ненависті до світу, який тотально дегуманізований, людей тут трактують як «нелюдей». Братерство передбачає власне органічну форму людяності, яка виникає зі співчуття. Це, як зазначає Х. Арендт, «людяність гнаних народів та поневолених груп» [1, с. 36]. Людяність, що викликає братерство знедолених – це результат відчуття втрати світу. Так стається через те, що людина, переживаючи граничну ситуацію відчаю, не здатна на відкритість. Іншому, вона в кожному вбачає потенційну небезпеку. Зовсім інший досвід може дати людяність як співпереживання радості. Вона пов'язана із дружбою, що має не стільки особистісне, скільки політичне значення. Ця дружба, як стверджує Х. Арендт, не терпить порожнього базікання (згадаймо тут М. Гайдегера, який твердив про порожню балаканину як ознаку потрапляття людини в безособовість *das Man*). Така дружба є класичною, бо її розуміння та плекання ми зустрічаємо у Стародавній Греції. Дружба, яка проявляється через бесіду, стала основою давньогрецького полісу. «У співбесіді, – пише Х. Арендт, – проявляється політична значущість дружби і притаманної їй людяності. Така бесіда (на відміну від інтимної розмови, за якої індивідуальні душі говорять про себе), хай і просотана задоволенням від присутності друга, належить до спільного сві-

ту, який залишається «нелюдським» у найбуквальнішому сенсі слова, якщо люди його постійно не обговорюють» [1, с. 49].

Друг – це той, хто наділений голосом, кого ми налаштовані вислухати. Завдяки цьому друг має здатність проявити свою позицію, що в політичному сенсі складає його екзистенційне (а не лише юридичне) право. «Голос друга» – це онтологічна категорія, яку можемо покласти в основу феноменології дружби, що виявляє онтологію політичного. Категорію «голос друга» зустрічаємо, зокрема, в праці М. Гайдегера «Буття і час»: «Слухання конститує навіть первинну та власну відкритість присутності [Dasein – Д. Ш.] для неї самої себе вміти бути в якості слухання голосу друга, якого усяка присутність носить із собою» [4, с. 163]. На основі цього Гайдегерівського пасажу, французький філософ Франсуа Федьє розуміє дружбу як те, що поміщене в саме «серце» екзистенційної структури Dasein. Дружба виявляє «присутність» іншості: згідно з Ф. Федьє, дружба – це відношення, в якому людина знаходиться в зв'язку із кимось іншим. Чим більший досвід іншості Іншого (друга), тим більш реальною є дружба. Друг характеризується унікальністю, він являє нам неможливість повного зведення свого світу до нашого досвіду. Якщо звернутися до праці Ф. Федьє, то дружба в нього метафорично визначається як «викидання за усі межі усіх наших звичок» або як «двері, що відчинені в наш метафізичний досвід» [3].

«Голос друга» – це також метафізична протидія «бунту мас» (Х. Ортега-і-Гасет) у політичному світі, виходу на політичну сцену «мовчазної більшості» (Ж. Бодріяр). «Голос друга» – це ідентифікат його особистості, відкриття здатності Іншого «бути-самим-собою». Він запобігає розчиненню Іншого в політичній масі демосу. «Голос друга» – це «модальність його [друга – Д. Ш.] звертання» (Ф. Федьє). Атрибутом цього звертання є те, що воно не несе нам ніякої загрози. Разом з тим голос друга не можна сплутати з чимось іншим, це власне й зумовлює таку властивість друга як «бути-самим-собою». Відповідно, звертання друзів одне до одного, яке насичене політичним (а не лише особистісним смислом), очікування відповіді одне від одного на звертання та визнання одне одного самодостатньої іншості робить можливість реалізації справжньої політики в класичному її розумінні, що походить від Платона та Аристотеля.

Література:

1. Арендт Х. Люди за темних часів. – К.: Дух і Літера, 2008. – 318 с.
2. Седакова О. Європейська традиція дружби // Седакова О. Найкращий університет. Епоха, особа, традиція. – К.: Дух і Літера, 2011. – С. 23–38.
3. Федьє Ф. Голос друга. – СПб.: Изд-во Ивана Лимбаха, 2010. – 80 с.
4. Хайдеггер М. Бытие и время. – М.: Ad Marginem, 1997. – 452 с.